

Stručni rad

MONTESSORI PEDAGOGIKA I AUTIZAM

Lucija Novšak, profesorica specijalne i rehabilitacijske pedagogije

Osnovna šola dr. Mihajla Rostoharja Krško, Slovenija

Sažetak

Različiti pedagoški sustavi i filozofije podučavanja djeci na jedinstveni način omogućuju stjecanje znanja i jačanje jakih područja. Jedno on njih je i Montessori pedagogika koja naglašava individualnost djeteta i koja se temelji na razvojnim potrebama djeteta. Njena značajka jest strukturirano okruženje u kojem se djeca ili učenik susreće s materijalima odnosno pomagalima pomoću kojih se stvaraju različita okruženja. Upravo to pripremljeno okruženje i strukturirani materijali slijede osobine djece sa smetnjama autističkog spektra. Svrha članka je prikazati značajke Montessori pedagogike i osobine odnosno funkcioniranje djece sa smetnjama autističkog spektra i na konkretnom primjeru odrediti zajedničke značajke.

Ključne riječi: Montessori pedagogika, smetnje autističkog spektra (dalje u tekstu MAS), okruženje, materijal.

1. UVOD

Inkluzija djece s posebnim potrebama omogućava uključivanje te djece u različita okruženja. Okruženje bi trebalo biti takvo da dijete može izraziti i pokazati svoje potencijale, jaka područja i znanje. U školama često vidim da učenicima okruženje nije prilagođeno na ta način. Za to postoji puno uzroka. Kao izvođačica dodatne stručne pomoći susrećem se s različitim skupinama djece s posebnim potrebama. A to znači da moram dobro poznavati njihove osobine i potrebe. Pri tom moram voditi računa o tome da je svakom djetetu potrebno različito/drukčije okruženje, a u kojem će moći primjereno pokazati svoje potencijale i jaka područja. A to je omogućeno onda kada se koriste različiti pristupi, metode i pomagala podučavanja. Jedan od tih pedagoških sustava odnosno filozofija zasigurno je Montessori pedagogika. Tijekom godina sam uvidjela da upravo spomenuta pedagogika djeci s posebnim potrebama omogućava okruženje koje je strukturirano i usmjereno na individualne potrebe djeteta. Jedna od skupina djece s posebnim potrebama su djeca s MAS-om. Ta djeca su sve češće prisutna u redovnom obrazovnom sustavu, ali sam zapazila da samo okruženje puno puta nije pripremljeno za njihove osobine i potrebe. Upravo zato Montessori pedagogika putem i pomoću pripremljenog okruženja i strukturiranih pomagala daje veliki doprinos lakšem uključivanju djece s MAS-om. U svojem radu s djecom s MAS-om često koristim Montessori materijal, i to upravo zato jer daje strukturu okruženju i samom satu poduke.

2. ZNAČAJKE MONTESSORI MATERIJALA

Maria Montessori, pokretačica Montessori pedagogike, ovu je pedagogiku najprije razvila za rad s djecom s posebnim potrebama. Uskoro je utvrdila da je to primjenjivo i namijenjeno za svu djecu. Kroz promatranje djeteta i njegove igre došla je do spoznaje da se djeca najviše nauče, ako vode računa i zadovoljavaju vlastite interese i potrebe. Ona smatra da si svako dijete izabere onu igru koja je u skladu s njegovim željama i individualnim potrebama. Pri tom samo dijete nadzire brzinu igre, njezin sadržaj i njezino ponavljanje. Montessori pedagogika osniva se na razvojnim potrebama, pripremljenom okruženju gdje se dijete susreće s materijalima-pomagalima koji potiču prirodnu želju za učenjem [1].

Maria Montessori je naglašavala **strukturirano-pripremljeno okruženje**. Pod time se smatra socijalno okruženje, prostor i materijali. Uloga učitelja je ta da pripremi to okruženje koje će biti i sigurno i pozitivno, a istodobno i organizacijski uređeno. Predlaže se princip „manje je više“, što znači da se u prostoru nalaze samo pomagala-materijali koji potiču zanimanje djeteta i njegovu želju za učenjem. Vrlo važno pravilo u Montessori pedagogici glasi „**za svaku stvar njeno mjesto i svaka stvar na svoje mjesto**“. Zato je to okruženje strukturirano i uređeno. Niski ormarići djeci omogućuju da sami uzmu i pospreme stvar. Time Montessori pedagogika zadovoljava unutarnju potrebu djeteta za redom.

Važnu ulogu u okruženju imaju didaktička pomagala koje je Maria Montessori sama oblikovala. Pomagala ne imenuje igračke već ih imenuje **materijal** (mater + materija). Materijali su multi-senzorni, većinom su od prirodnih materijala i strukturirani. Svaki od njih namijenjen je postizanju jednog cilja i povezan je s

aktivnošću i transparentan. Djetetu omogućuju vlastiti nadzor, dijete može samo provjeriti i ukloniti greške [3].

3. OSOBINE DJECE SA SMETNJAMA AUTISTIČKOG SPEKTRA

MAS je skupina razvojnih smetnji koje traju cijeli život i utječu na to kako se osobe s MAS uključuju u socijalno okruženje i kako komuniciraju s drugim osobama.

Glavna područja na kojima osobe s MAS-om imaju poteškoće jesu:

-poteškoće u socijalnoj komunikaciji: imaju poteškoće s razumijevanjem i izražavanjem na verbalnom ili neverbalnom nivou, govor drugih često razumiju doslovce. Teško razumiju i koriste mimiku lica, metafore, šale. Neki od njih ne govore ili im je govor ograničen, a moguće je i da su neki od njih jako spretni na govornom području i imaju dobro razvijene vještine jezičnog izražavanja, ali imaju poteškoće sa sudjelovanjem u razgovoru.

- poteškoće u socijalnoj interakciji: pokazuju se kao poteškoće s prepoznavanjem ili razumijevanjem osjećaja drugih ljudi i kao poteškoće s izražavanjem vlastitih osjećaja i emocija.

-poteškoće na području fleksibilnosti mišljenja: teže razumiju i često se pogrešno tumače radnje drugih ljudi, imaju poteškoće s predviđanjem u okruženju. Teško se prilagođavaju promjenama, novim situacijama, novim ljudima i novim odnosima [4].

Pored već spomenutih poteškoća osobe s MAS-om imaju pretjeranu potrebu za rutinom, kod njih je često prisutna senzorička preosjetljivost, mogu imati posebne interese koji ih zaokupljaju u svakodnevnom životu.

Zbog spomenutih poteškoća pokazuju se i sljedeće posljedice kod uključivanja i uspješnosti učenika s MAS-om:

- žele raditi ono što žele, a ne ono što moraju,
- imaju poteškoće u igranju s drugim osobama i u razumijevanju pravila igranja,
- imaju problema kada stvari moraju podijeliti s drugima,
- lakše razumiju pojedine riječi, dok lošije razumiju kompleksne pojme,
- strogo se pridržavaju pravila i teško se prilagođavaju promjenama pravila,
- vrlo brzo se razljute, ako sami naprave grešku, ili ako grešku napravi netko drugi,
- često pogrešno razumiju razgovor i odnose...

Za učenike s MAS-om prikladno je strukturirano podučavanje. To znači da dijete točno znade što joj je zadaća i što slijedi nakon što je napravi. Zadaće su predstavljene vizualno, oblikovane na temelju sposobnosti, predznanju i potreba djeteta. Strukturirano podučavanje smanjuje strah i poboljšava pozornost i motivaciju za učenje, a učeniku omogućava da je u svom radu što je više moguće samostalan [6].

4. ZAJEDNIČKE ZNAČAJKE

<i>MONTESORI PEDAGOGIKA</i>	<i>POTREBE DJECE S MAS-om</i>
Uređeno okruženje-materijal uvijek na svojem mjestu.	Potreba za strukturom i rutinom.
Materijal potiče unutarnju motivaciju za učenje, jer je pripremljen u skladu sa sposobnostima i potrebama djeteta.	Uspješan je u rješavanju zadataka koje vode računa o njegovim potrebama i znanjima. Zadaće provodi vlastitim tempom.
Materijal potiče samostalnost učenika-ima kontrolu nad greškom.	Smanjuje se ovisnost o odraslim osobama.
Učenje se odvija po koracima koji su unaprijed određeni [5].	Smanjuje se strah, poboljšava se pozornost i motivacija [2].

5. PREDSTAVLJANJE NASTAVNOG SATA

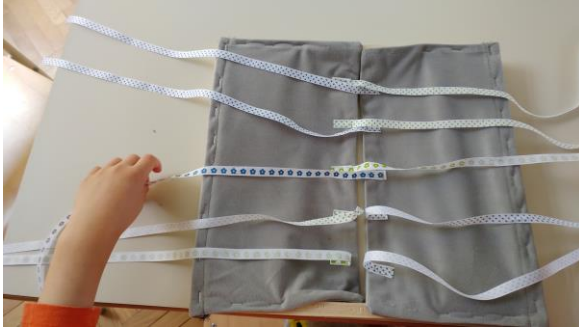
U Montessori učionicama materijal je podijeljen po područjima. U svoj rad uključujem samo neka Montessori pomagala koja se koriste prema načelima Montessori pedagogike. Zato koristim jedan otvoren ormar s policama na kojima se nalazi pripremljen materijal koji ću koristiti u pojedinom nastavnom satu (materijal se odnosi na različita područja). Aktivnosti su unaprijed određene i provode se u određenom vrsnom redu čime se omogućava da je djeci s MAS-om unaprijed poznat tijek nastavnog sata.

Slika 1: Uređenost okruženja podučavanja

Nastavni sat započinje stalnim pozdravom putem glazbe. Nakon toga slijede aktivnosti kod kojih se koristi Montessori materijal. Učenik izabere materijal i

doneše ga na svoj stol. Sporim kretnjama mu pokazujem što mora učiniti, a korake potkrepljujem verbalizacijom. Kod svakog koraka napravim odmor i pratim da li je prisutan kontakt očima. Nakon što sam učeniku pokazala i pojasnila vježbu, materijal pospremim na početno mjesto, a iza mene isto ponavlja i učenik. Kada završi svoj rad, materijal posprema natrag na njegovo mjesto na polici i nastavlja sa sljedećim materijalom.

Slika 2: Montessori materijal

Slika 3: Montessori materijal

Slika 4: Montessori materijal

6. ZAKLJUČAK

Montessori pedagogika omogućuje pedagoški pristup koji svojim značajkama, zakonitostima i primjenom daje mogućnost uspješnog funkcioniranja različite djece, poglavito djece s MAS-om. Zbog strukturiranog okruženja i materijala koji već sami po sebi daju tu strukturu i prate razvojne mogućnosti i interese djeteta, djeci s MAS-om omogućava da u najvećoj mogućoj mjeri razviju svoje potencijale i jaka područja.

7. LITERATURA

- [1] Avevita. URL:
<http://www.avevita.si/default.asp?mid=sl&pid=montessoripedagogika>, (27.5.2019).
- [2] Hannah, L. (2018). Učenje mlajših otrok z motnjami avtističnega spektra. Priročnik za starše in strokovnjake v rednih šolah in vrtcih. Mengeš: Svetovalnica za avtizem.
- [3] Herrmann, E. (2017). 100 dejavnosti za spodbujanje razvoja pri malčkih po metodi Montessori. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- [4] Jurišič, B. D. (2016). Otroci z avtizmom. Priročnik za učitelje in starše. Ljubljana: Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca.
- [5] Place, M.H. (2011). 100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori. Ljubljana: Založna Mladinska knjiga.
- [6] Svetovalnica za avtizem. URL: <http://www.avtizem.net/glavne-znacilnosti-avtizma>, (11.6.2019).